

บทที่ 1

บทนำ

ก. สภาพปัญหาและมูลเหตุศึกษา

ประเทศไทยจัดได้ว่า เป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศหนึ่งที่พยายามเสริมสร้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นรูปแบบการ เมืองการปกครองอัน เป็น เป้าหมายที่พึงปรารถนา เป็น เวลานานแล้ว แต่ในสภาพความ เป็นจริงที่เกิดขึ้นก็คือความพยายาม ดังกล่าวมิได้ประสบผลสำเร็จอย่าง เป็นที่น่าพอใจ

ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งนอก เหนือไปจากปัญหาด้านโครงสร้างและสถาบัน การเมืองสมัยใหม่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของสังคมซึ่งไม่ เอื้ออำนวย ต่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยก็คือ การที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ที่ส่งผลให้มีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมซึ่งไม่สอดคล้องกับการปกครอง แบบประชาธิปไตย ดังที่เกเบรียล อัลมอนต์และซิดนีย์ เวอร์บา กล่าวไว้ว่า "การ พัฒนารูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น การมีเพียงสถาบันประชาธิปไตยที่เป็นทาง การ เช่น การให้สิทธิในการเลือกตั้ง การมีพรรคการเมือง มีฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การเลือกตั้ง ฯลฯ เท่านั้นยังไม่เพียงพอ การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมี วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบบการเมืองนั้นด้วย"¹ กล่าวคือประชาชนในฐานะ สมาชิกของระบบการเมืองจะต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธา และให้ความสนับสนุนต่อระบบ การเมืองโดยการแสดงออกซึ่งการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ

¹ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture :

Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston : Little, Brown and Company, 1965), p. 3.

การที่ประชาชนจะมีวัฒนธรรมทางการเมือง ในลักษณะที่มีแนวโน้ม เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่านให้ความสนใจในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ เลสเตอร์ มิลแบรธ พบว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า และเหตุที่รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมากนั้น เพราะเหตุว่าความแตกต่างของระดับรายได้มีความเกี่ยวข้องกับ ความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติ กล่าวคือผู้ที่มีความมั่งคั่งมากกว่ามักจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเมืองต่าง ๆ มากกว่า จึงได้มีการพัฒนาทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเอื้อต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า¹

อย่างไรก็ตาม ไม่อาจสรุปได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่จะเป็นตัวกำหนดทัศนคติ ความรับรู้ ความเข้าใจหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยหรือตัวเร่งให้ประชาชนมีโอกาสสนใจในระบบการเมือง ทั้งนี้ น่าจะควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางการเมืองซึ่ง เป็นทั้งกระบวนการเพื่อรักษาสิทธิ เสรีภาพหรือสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองก็ได้² การเรียนรู้ดังกล่าวหมายถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากสภาวะแวดล้อมของสังคมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแต่ละบุคคลได้สัมผัสแตกต่างกันไป กล่าวได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจและการเรียนรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยสำคัญไม่น้อยที่ทำให้ทัศนคติ ความคิด

¹ Lester Milbrath, Political Participation (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1965), pp. 96-98.

² Richard Dawson and Kenneth Prewitt, Political Socialization (Boston : Little, Brown, 1969), p. 27.

เห็นตลอดไปจนถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมีลักษณะต่างกัน

ที่ผ่านมามีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิด เห็นตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมืองและการเรียนรู้ทางการเมืองไว้หลายผลงาน โดยส่วนใหญ่มุ่งศึกษากลุ่มประชากรเข้ามามีบทบาทหรือคาดว่าจะมีบทบาทสำคัญในระบบการเมืองทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น นักศึกษา กลุ่มทหาร ข้าราชการ หรือแม้แต่กรรมการในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบัณมีประชากรกลุ่มหนึ่งซึ่งได้ไปทำงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งคนกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะสัมผัสกับประสบการณ์ที่แปลกใหม่และโดยเฉพาะมีโอกาสปรับฐานะทางเศรษฐกิจได้ค่อนข้างรวดเร็วต่างไปจากภาวะปกติโดยเฉพาะ เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอื่นที่ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความคิดเห็นตลอดจนทัศนคติในด้านต่าง ๆ ไว้แล้ว ขณะเดียวกันประชากรกลุ่มนี้มีจำนวนมากจนกระทั่งปี 2527 มีจำนวนแรงงานไทยไปทำงานในตะวันออกกลางรวมกันถึง 290,150 คน¹ โดยอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบียมากที่สุด

แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้คนงานจำนวนมากมุ่งไปทำงานในแถบประเทศตะวันออกกลาง ก็คือความสำเร็จของคนงานที่เดินทางไปทำงานก่อนแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากอัตราค่าจ้างตอบแทนการทำงานในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นสูงกว่าในประเทศไทยและสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย กล่าวคือจากข้อมูลของกรมแรงงานในปี 2527 พบว่า แรงงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลางอย่างเช่นประเทศซาอุดีอาระเบียได้รับค่าจ้างเฉลี่ยเดือนละ 5,270 บาท สำหรับตำแหน่งกรรมกร และประมาณเดือนละ 11,330 บาท สำหรับตำแหน่งงานระดับฝีมือและกึ่งฝีมือ (skilled and semi-skilled) และเฉลี่ยทั้งหมดทุกประเภทได้รับค่าจ้างหรือเงินเดือนประมาณเดือนละ 8,847 บาท² สิ่งนี้นับว่าเป็นแรงจูงใจเบื้องต้นและที่สำคัญที่สุดที่ทำให้แรงงานไทยชวนชวนสมัครไปทำงานในแถบตะวันออกกลาง ทำให้คนงานที่ไปทำงานมีรายได้เป็นตัวเงินส่งกลับบ้านในประเทศไทยอยู่ในอัตราค่อนข้างสูง

¹

ตัวเลขประมาณการจากรายได้ของคนงานและจากการรายงานของสำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมแรงงาน.

²

เฉลี่ยจากสถิติค่าจ้างแรงงานในประเทศซาอุดีอาระเบีย ช่วงระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2527 ของกรมแรงงาน.

การที่แรงงานไทยจำนวนมากอพยพเดินทางไปทำงานในตะวันออกกลาง ย่อมมีทั้งผลดีและผลเสียต่อตัวแรงงานและครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ผลดีที่เกิดขึ้นเห็นได้ชัด เจนก็คือ การบรรเทาปัญหาการว่างงานภายในประเทศซึ่งมีจำนวนมากและก็ยังเป็นช่องทางได้มาซึ่ง เงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยแก้ปัญหาดุลการค้าของประเทศได้ทางหนึ่ง¹ สำหรับผลเสียนั้น เท่าที่ปรากฏ เป็นปัญหาที่ทางราชการ (กรมแรงงาน) กำลังเผชิญอยู่อย่างมาก ก็คือ การที่แรงงานไทยที่ต้องการไปทำงานในตะวันออกกลาง ถูกหลอกต้มคั้นต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากแล้วไม่ได้ไปทำงาน หรือถูกหลอกลวงไปตกทุกข์ได้ยากในต่างแดน โดยไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้กลับคืนมา นอกจากนี้อาจเกิดผลเสียอีกอย่างคือการขาดแคลนแรงงานฝีมือบางประเภทภายในประเทศนั้นได้²

โดยทั่วไปแล้ว การไปทำงานในต่างประเทศย่อมเป็นโอกาสอันดี ในอันที่จะเรียนรู้วิธีการทำงานและการใช้เครื่องมือ-เครื่องจักร ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าการร่วมทำงานกันเป็นทีมหรือหมู่คณะ การทำงานร่วมกับชาวต่างชาติ (ทั้งนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน) ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ หรือคุณภาพของแรงงานให้สูงขึ้น จึงเท่ากับ เป็นการฝึกแรงงานไทยให้มีฝีมือยิ่งขึ้นไปอีก แรงงานเหล่านี้เมื่อกลับมาแล้วย่อมจะกลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่แรงงานมีโอกาสไปรู้ไปเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในต่างประเทศ ย่อมจะทำให้โลกทัศน์กว้างขึ้น การเข้าใจโลกและชีวิตตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นก็จะมีส่วนทำให้ทำงานหรือความเป็นพลเมืองมีคุณภาพสูงขึ้น เหมือนกับบุคคลทั่วไปที่เดินทางไปต่างประเทศเพื่อศึกษาและดูงานทั้งหลาย³

¹ ในปี 2527 มีรายได้ส่งกลับจากตะวันออกกลางโดยการโอนผ่านธนาคารทั้งสิ้น 14,914.7 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.6 ของมูลค่าสินค้าออก

² พีรเทพ รุ่งชีวิติน และคณะ, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปทำงานในตะวันออกกลางและปัญหาที่เกิดขึ้นแก่แรงงานไทย. (กรุงเทพมหานคร : กองวางแผนประชากรและกำลังคน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525). หน้า 2.

³ พีรเทพ รุ่งชีวิติน และสุชาย ปิยะภัณท์. การขาดทองในทะเลทรายของแรงงานไทย, หน้า 33.

ก่อนที่คนงานไทยจะได้เดินทางไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางมักต้องใช้เวลาในการติดต่อกันพอสมควร ทั้งส่วนที่ติดต่อผ่านการจัดส่งโดยกรมแรงงานหรือผ่านบริษัทจัดหาแรงงาน รวมทั้งส่วนที่ติดต่อกับนายจ้างในต่างประเทศเองหรือนายจ้างคนงานไปทำงานในต่างประเทศก็ตาม ในระหว่างการติดต่อกันคนงานจะต้องผ่านขั้นตอนและกระบวนการหลายประการทั้งการติดต่อกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กรมแรงงาน กรมตำรวจ หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น และการติดต่อกับภาคเอกชน เช่น นายหน้าจัดหาแรงงานหรือธนาคาร โดยที่คนที่ไม่เดินทางไปทำงานต่างประเทศจะไม่มีโอกาสได้ผ่านประสบการณ์เช่นนั้นด้วยเลย นอกจากนี้เมื่อคนงานติดต่อจนได้ไปทำงานต่างประเทศแล้วก็ต้องเดินทางระยะไกลอย่างที่ไม่เคยประสบมาก่อน อีกทั้งประเทศที่จะไปทำงานยังมีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง แม้กระทั่งสภาพทางภูมิศาสตร์แตกต่างไปจากประเทศไทย คนงานจึงต้องเรียนรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่หลายประการ เพื่อจะได้สามารถใช้ชีวิต ทำงานได้อย่างเป็นปกติสุข

คนงานไทยที่เดินทางไปในประเทศตะวันออกกลางนั้น จะไปทำงานกับนายจ้างต่างชาติต่างภาษา เท่ากับว่าคนงานต่างได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานการบริหารและการจัดการที่แตกต่างกันออกไปและอาจแตกต่างจากที่เคยประสบขณะทำงานอยู่ในประเทศไทย ใหญ่ ๆ หลายโครงการต้องใช้เทคโนโลยีสูงมาก คนงานที่ทำงานเหล่านั้นจึงมีโอกาสรู้จักกับเครื่องจักร เครื่องมือ และวิทยาการที่ทันสมัย รู้จักที่จะทำงานร่วมกับคนงานชาติอื่นมากมาย ทั้งที่หลายคนไม่เคยทำงานร่วมกับคนจำนวนมากแม้แต่กับคนไทยด้วยกันเอง เนื่องจากเคยแต่ทำงานส่วนตัวหรือเป็นเกษตรกรหรือรับจ้างอิสระอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้แล้วคนงานยังต้องเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาทั้งเกี่ยวกับงานหรือปัญหาส่วนตัวที่อาจเกิดขึ้นระหว่างอยู่ในต่างประเทศอีกด้วย

นอกจากคนงานจะได้เรียนรู้ชีวิตการทำงานดังกล่าวแล้ว คนงานยังได้สัมผัสกับสังคมใหม่ที่มีสภาพแตกต่างไปจากสังคมที่เคยอยู่ สังคมของประเทศกลุ่มตะวันออกกลางนั้นแม้จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่โดยทั่วไปแล้วก็จะมีแรงผลักดันแต่ความเจริญทางด้านวัตถุเป็นหลัก ขณะที่ด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ยังคงรักษาเอกลักษณ์เดิมคือยึดหลักการของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เช่นนี้แล้วคงทำให้คนงานเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบสังคมไทยในหลายด้าน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้

รูสิ่งแปลกใหม่ของคนงานไทยทั้งสิ้น

การไปใช้ชีวิตทำงานในประเทศตะวันออกกลางของคนงานไทยดังกล่าว เป็นระยะเวลาแตกต่างกัน บางคนเคยเดินทางไปทำงานกับนายจ้างรายเดียวในประเทศหนึ่ง เป็นระยะเวลา นานกว่า 5 ปี บางคนเดินทางไปทำงานหลายครั้งในหลายประเทศ บางคนเดินทางไปทำงานกับนายจ้างต่างชาติหลายรายในประเทศหนึ่งเท่านั้น ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจและระบบ การบริหารของนายจ้างแต่ละรายที่ต่างกัน ประเภทและลักษณะของงานรวมทั้งการรู้จักปรับตัว และระดับฝีมือของคนงานเอง ทำให้คนงานประสบความสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานใน กลุ่มประเทศตะวันออกกลางแตกต่างกัน จำนวนไม่น้อยที่ได้เดินทางไปทำงานแล้วระยะหนึ่งก็ สามารถส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวคราวละมาก ๆ ทำให้รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น¹ ส่วน นี้ถือได้ว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่งคือ สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจได้ แต่ก็มีจำนวน ไม่น้อยเช่นกันที่ไม่ประสบความสำเร็จ เช่นนั้น เฉพาะส่วนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอาจได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้นทำให้สถานภาพทางสังคมสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ตรงข้ามกับส่วนที่ไม่ ประสบความสำเร็จเลย หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

จากที่กล่าวมานี้ คงจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คนงานไทยที่เดินทางไปทำงานใน ตะวันออกกลาง จำเป็นที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่แตกต่างไปจากประเทศไทย ดังนั้นการที่คนงาน ไทยจะสามารถใช้ชีวิตทำงานอยู่ในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นได้ จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ที่จะ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปดังกล่าวนี้ได้ อันเป็นการเรียนรู้ต่อสภาพแวดล้อม

¹ สุมาลี ปิตยานนท์ และวัฒนา ส. จันเจริญ. "ผลกระทบของการเดินทางไปทำงาน ต่างประเทศตามสัญญาจ้างระยะสั้นของแรงงานไทยที่มีต่อ เศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชนชนบท : กรณีศึกษาหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" รายงานวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการบริหารโครงการวิจัยระดับจุลภาคในประเทศไทย เรื่องประชากรและการพัฒนา (กรกฎาคม 2525) : 247.

ของประเทศที่ไปทำงาน สภาพการใช้ชีวิตร่วมกับคนงานจำนวนมาก ๆ ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะควบคุมดูแลตนเอง

จากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว เหล่านี้ ถ้าหากคนงานไทยมีโอกาสในการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรมในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลอย่างต่อเนื่อง มาสู่ความคิดและพฤติกรรมในอนาคต เมื่อเขาเดินทางกลับสู่ชุมชนเดิม ดังนั้นจึงน่าสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของคนงานไทยที่ไปทำงานตะวันออกกลาง ว่าในขณะที่นั่น เป็นช่วงที่พวกเขา มีประสบการณ์จากการไปทำงานในตะวันออกกลางระยะเวลาหนึ่งแล้ว และมีโอกาสได้กลับมาเยี่ยมเมืองไทย พวกเขา มีความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง เช่นไร มีการนึกคิดหรือประเมิน เกี่ยวกับระบบการเมืองของไทย เช่นไร มีการคาดการณ์ถึงการแสดงบทบาททางการเมืองของตนในอนาคตไว้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองดังกล่าว มิใช่จะเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำงานเพียงด้านเดียว แต่ในช่วงที่เขาได้กลับมาเยี่ยมครอบครัว ซึ่งเขาจะได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ย่อมจะมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของเขาด้วย

การที่คนงานเหล่านั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และเคยมีประสบการณ์ในต่างประเทศ ขณะที่คนอื่น ๆ ไม่มี ย่อมจะได้รับความสนใจหรืออาจถึงขั้นได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ในชุมชนมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสถานภาพทางสังคมและ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสร้างโอกาสเข้าไปมีบทบาททางสังคมและการเมืองในชุมชนที่ตนอยู่อาศัยในอนาคต นับเป็นประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งว่าคนงาน เหล่านี้จะมีความคิดและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไปหรือไม่อย่างไร ซึ่งความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจและคาดการณ์ต่อสถานการณ์ทางการเมืองของชุมชน โดยเฉพาะในชนบทพื้นฐานได้มากพอสมควร เพราะพวกเขา น่าจะมีศักยภาพทางการเมืองเหนือกว่าคนอื่น ๆ ในระดับหนึ่ง

โดยที่พื้นฐานของคนงานก่อนไปทำงานต่างประเทศก็มีฐานะ เป็นเพียงบุคคลธรรมดาทั่วไปที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับการเรียนรู้หรือความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง

อย่างหนึ่ง เมื่อได้ไปทำงานต่างประเทศมาแล้วช่วงหนึ่ง มีระดับการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลหลากหลาย รวมทั้งมีระดับการเปลี่ยนแปลงด้านสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของคนงานมากน้อย เพียงใดหรือไม่ ถ้ามี คนเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะแสดงบทบาททางการเมืองในอนาคตไปในลักษณะใดหรือไม่

ข. วัตถุประสงค์และสมมติฐานในการศึกษาวิจัย

1. วัตถุประสงค์การศึกษา

(1) เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นทางการเมืองของคนงานไทย เมื่อกลับจากการทำงานในตะวันออกกลาง

(2) เพื่อศึกษาว่าประสบการณ์และการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ทางการเมืองรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนงาน มีผลกระทบต่อความคิดเห็นทางการเมืองของคนงานที่ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางมาช่วงหนึ่งแล้ว หรือไม่ เพียงใด

2. สมมติฐานในการศึกษาวิจัย

จากการตรวจเอกสารและผลการวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและการพูดคุยกับคนงานไทยบางคนที่มาติดต่อขอรับหนังสือเดินทางที่กรมแรงงานก่อนเดินทางกลับไปทำงานกับนายจ้างเดิม จึงได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า

"คนงานไทยที่มีประสบการณ์จากการทำงานในประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งมีโอกาสปรับเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วย"

ค. ขอบเขตและวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นทางการเมืองของคนงานไทยที่

ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง" นี้ เป็นการศึกษาดังความคิดเห็นทางการเมืองทั้งในลักษณะของความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (political cognition) ความรู้สึกต่อการเมือง (political affection) และความโน้มเอียงของพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) อันอาจจะช่วยให้สามารถพิจารณาถึงความโน้มเอียงในการเข้าร่วมทางการเมืองของคนงานไทยในตะวันออกกลาง

ในการศึกษาดังนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากรที่เป็นคนงานไทยที่เคยเดินทางไปทำงานในต่างประเทศตะวันออกกลางมาแล้ว และกำลังจะเดินทางกลับไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางอีก โดยประชากรกลุ่มนี้ล้วนแต่เป็นคนงานที่เคยไปทำงานตะวันออกกลางมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 หรือ 2 ปี แล้วแต่กำหนดเวลาตามสัญญาว่าจ้าง ซึ่งจะได้รับอนุญาตให้กลับมาพักก่อนในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วจะเดินทางกลับไปทำงานต่อตามการต่อสัญญาการว่าจ้างครั้งใหม่ (re-entry visa) ประชากรกลุ่มนี้ก็คือคนงานไทยที่กำลังจะเดินทางกลับไปทำงาน จึงได้ไปติดต่อขอรับหนังสือยกเว้นภาษีการเดินทางที่กรมแรงงาน

สาเหตุสำคัญที่เลือกศึกษาข้อมูลจากประชากรกลุ่มนี้ ก็เพื่อจะได้ศึกษาทัศนคติของคนงานที่เคยไปทำงานตะวันออกกลางมาแล้ว และมีประสบการณ์ในการทำงานในตะวันออกกลางแตกต่างกันไป บางคนอาจจะเคยทำงานมาเพียงมีเดียวก แต่บางคนอาจจะเคยทำงานมาแล้วมากกว่า 5 ปี อันจะนำไปสู่การศึกษาวเคราะห์ถึงความคิดเห็นทางการเมืองที่อาจจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

อีกประการหนึ่ง กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษานี้ จำกัดเฉพาะผู้ที่มาติดต่อขอรับหนังสือยกเว้นภาษีการเดินทางที่กรมแรงงาน เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาและค่าใช้จ่าย แต่กลุ่มประชากรกลุ่มนี้ก็มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ตามที่ต้องการศึกษาวิจัยทุกประการ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาวิจัยใน 2 แบบคือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร

โดยการศึกษาวเคราะห์จากข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎีหรือ

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง หรือเอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบทาง เศรษฐกิจและสังคม เกี่ยวกับแรงงานไทยไปต่างประเทศ รวมทั้งบทความข่าวสารแรงงานไทยในต่างประเทศ เพื่อศึกษาถึงพื้นฐานความคิด เห็นทางการ เมืองและวิเคราะห์ผลกระทบทางสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความคิด เห็นและการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของคนงานไทยที่ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง

2 การสัมภาษณ์และ เก็บข้อมูล

โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ถึงลักษณะและความโน้มเอียงในความรู้ความ เข้าใจ ความรู้สึก และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนงานไทยที่เคย เดินทางไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางมาแล้ว

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย (purposive sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างตามแต่เผชิญ (accidental sampling) กล่าวคือ กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะศึกษา เฉพาะกลุ่มคนงานที่เคยไปทำงานในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางประเทศใดประเทศหนึ่งมาแล้ว อีกทั้งยัง เป็นการเลือกประชากรที่จะศึกษาโดยไม่มีเงื่อนไขการเลือก ประชากรที่ศึกษาอาจจะ เป็นใครก็ได้ที่มาติดต่อขอรับหนังสือยกเว้นภาษีการเดินทาง เพื่อที่จะ เดินทางไปทำงานในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษาคั้งนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 480 ตัวอย่าง

3. การสร้างแบบสอบถาม

เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาชุดหนึ่ง ลักษณะคำถามทั้งหมด เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปิดทั้งหมด เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

(1) ส่วนแรก เป็นส่วนที่ถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนาเดิม ระดับการศึกษา รายได้จากการไปทำงานในตะวันออกกลาง รายได้ของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวรวมกันตลอดปี สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม

(2) ส่วนที่สอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับ เหตุของการไปทำงานต่างประเทศ ความถี่และระยะเวลาที่ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง ภาวะและสาเหตุของหนี้สิน สภาพปัญหาและสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในขณะที่ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง รวมทั้งการติดต่อและการรับการฝึกอบรมก่อนเดินทางไปทำงานในครั้งแรก

(3) ส่วนที่สาม เป็นส่วนทดสอบระดับความคิดเห็นทางการเมืองเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และความโน้มเอียงของพฤติกรรมทางการเมือง โดยลักษณะคำถามเป็น rating scale แบบ Likert

เมื่อสร้างแบบสอบถามชุดแรกขึ้นแล้ว จึงได้นำไปทดลองศึกษา (pretest) กับกลุ่มประชากรที่จะศึกษาจำนวน 25 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการแบ่งครึ่ง (split - half) แล้วจึงนำไปหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อดีและข้อคู่ เฉพาะแบบสอบถามในส่วนที่สาม เพื่อคำนวณค่าความเชื่อถือ โดยใช้สูตร¹

$$r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2] [N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

x = คะแนนข้อดี

y = คะแนนข้อคู่

จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อดีและข้อคู่ของแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นทางการเมือง ได้ผลเท่ากับ 0.6457

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อความและเพิ่มคำอธิบายให้แบบสอบถามเป็นที่เข้าใจแล้ว จึงได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรจำนวน 494 ตัวอย่าง แต่

1

หลังจากได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้ว ปรากฏว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 481 ชุด มากกว่าที่กำหนด เป้าหมายไว้จำนวน 1 ชุด

จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามไปลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยโปรแกรมสำเร็จ SPSS - X เพื่อการนำผลมาใช้วิเคราะห์ทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ ได้แก่การคำนวณอัตราส่วนร้อยละ การคำนวณค่ามัธยฐาน เลขคณิตและการทดสอบเกมมา

5. ตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์

ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

(1) ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และประสบการณ์ในการไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง

(2) ตัวแปรตาม คือระดับความคิดเห็นทางการเมืองของคนงานไทยที่เคยไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความรู้สึกต่อการเมือง และความโน้มเอียงในพฤติกรรมทางการเมือง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1) เพื่อทราบถึงความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของคนงานไทย ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่ได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง แตกต่างไปจากประชากรกลุ่มอื่น ว่าจะมีส่วนเสริมสร้างและพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในอนาคตเพียงใด

2) เพื่อทราบถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของคนงานไทยที่ไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำไปใช้ประเมินผลดีหรือผลเสียจากการส่งคนงานไทยไปทำงานต่างประเทศได้

3) โดยที่ผลงานด้านวิชาการเกี่ยวกับผลกระทบด้านความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของคนงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ ยังมีอยู่น้อยมาก จึงคาดว่าผลงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลและแนวความคิดทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป

จ. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยที่การศึกษาริชัยในเรื่องนี้ เป็นการศึกษาที่ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการศึกษาริเคราะห์
ในแนวนี้มาก่อน ดังนั้น เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความ เข้าใจต่อการศึกษาเบื้องต้น จึงใคร่นำ
ผลงานการศึกษาริชัยที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับ เรื่องที่ศึกษามานำ เสนอประกอบ เป็นแนว
ทางการศึกษาริชัย ดังนี้

1. คณงานไทยในต่างประเทศ : สาเหตุ ผลกระทบ ปัญหาและนโยบาย

¹
โดยนิพนธ์ พัวพงศกร โดยสรุปปัญหาต่าง ๆ ของคณงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง
โดยแยก เป็นช่วงก่อน ระหว่างและหลังการไปทำงานของคณไทย ดังนี้

ก) ปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ เช่น ปัญหา
อัตราค่าบริการทางานสูงมาก ปัญหาสำนักงานจัดทางานเดือน และการลอลกวางของนาย
หน้า ปัญหาการแข่งขันกันหาคณงานให้นายจ้างในตะวันออกกลาง ทำให้อัตราค่าจ้างถูกลง

ข) ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างไปทำงานในตะวันออกกลาง เช่น สัญญาจ้าง
หละหลวม ทำให้ เป็นปัญหาระหว่างผู้ใช้แรงงานและนายจ้างในต่างประเทศ ปัญหาคณงาน
ขาดฝีมือ ปัญหาเรื่องการปรับตัวในทางาน ปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาความไม่
เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในต่างแดน และปัญหาการขาดความรู้และความเข้าใจ
ในภาษา

ค) ปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อกลับมาทำงานในประเทศไทย เช่น ปัญหาจมไม่ลง
คตินิสัยหุ่มเพื่อย ปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นจากความพยายามอย่างยิ่งของคณไทยที่ดิ้นรนไปทำงานใน
ตะวันออกกลาง เพื่อหวังที่จะได้รับค่าจ้างแรงงานสูง ๆ เช่นเดียวกับสภาพการดิ้นทองที่

¹
นิพนธ์ พัวพงศกร. คณงานไทยในต่างประเทศ : สาเหตุ ผลกระทบ ปัญหาและ
นโยบาย เอกสารประกอบใน Work Shop Series ของ NIEO ครั้งที่ 11 เรื่อง
"แรงงานไทยในต่างประเทศ" (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2525).

เคยเกิดขึ้นในอดีตในบางส่วนของโลก ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการที่คนงานไทยไปทำงาน ในตะวันออกกลาง ก็ไม่เพียงแต่คนงานมีงานทำ (ในกรณีไม่มีงานหรืออาชีพก่อนไป) หรือ มีงานทำที่ดีขึ้น (ในกรณีที่มีงานทำอยู่แล้ว) อันเป็นการช่วยให้คนงานมีรายได้เพียงพอแก่ ฐานะความเป็นอยู่ของตัวเอง และครอบครัวที่ดีขึ้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว เป็นภาพสะท้อน พื้นฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ อันเป็นผลสืบเนื่องต่อการเปลี่ยนแปลงในด้าน ทศนคติความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้รับเห็นในด้านความเป็นสมัยใหม่ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของบรรดาคคนงานไทยที่ทำงานในตะวันออกกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกลับไปทำงานในตะวันออกกลางของแรงงานไทย

โดย โยธิน แสงดี¹ โดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกลับไปทำงานในตะวันออก กลางของคนงานไทยที่เคยเดินทางไปทำงานในประเทศตะวันออกกลางมาก่อน และปัญหาที่ เกิดขึ้นกับคนงานไทย ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ดังกล่าว มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ก) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่าค่าใช้จ่ายในการไปทำงานมีอิทธิพลต่อความ ต้องการกลับไปทำงานและรายได้เดิม มีผลกระทบสำคัญต่อความต้องการดังกล่าว โดยมีทิศ ทางความสัมพันธ์เป็นลบ กล่าวคือ หากต้องใช้จ่ายเงินมากในการไปทำงานหรือรายได้เดิม สูงกว่า คนงานไทยมีแนวโน้มที่จะไม่ต้องการกลับไปทำงาน

ข) ปัจจัยทางสังคม พบว่าแรงงานไทยที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษาขึ้นไป มีแนวโน้มที่จะไม่กลับไปทำงานอีก ขณะที่กลุ่มผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าระดับนี้มีความต้องการกลับไป ทำงาน โดยเฉพาะด้านอาชีพ กลุ่มที่มีอาชีพ เกษตรกร เดิมอยู่แล้วมีแนวโน้มที่จะกลับไป ทำงานอีก ส่วนผู้ที่มีอาชีพแรงงานและเคยผ่านการอบรมด้านฝีมือแรงงานมีแนวโน้มไม่ต้อ งการกลับไปทำงาน

¹ โยธิน แสงดี, "ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกลับไปทำงานในตะวันออกกลาง ของแรงงานไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2526.

ค) ปัจจัยทางประชากร พบว่ากลุ่มคนหนุ่ม ผู้ที่มีบุตรมาก มีแนวโน้มที่จะต้องการกลับไปทำงานมากกว่า กลุ่มคนมีอายุ หรือผู้ที่มีบุตรน้อย

ง) ปัจจัยอื่น ๆ ปรากฏว่าคนงานไทยที่เคยไปทำงานมาหลายครั้งมีแนวโน้มไม่กลับไปทำงาน และ เช่นเดียวกับผู้ที่ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของราชการแล้วไม่ได้รับการช่วยเหลือด้วยดีหรือระยะเวลาการจ้างแรงงานยาวนาน หรือคนงานที่ไปประสบปัญหาในต่างประเทศมาก ๆ มีแนวโน้มที่จะไม่กลับไปทำงานอีก

แม้ว่าสรุปผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาวิจัยเท่าใดนัก แต่ก็เป็นภาพสะท้อนที่สำคัญให้เห็นตัวเงื่อนไขทาง เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนภูมิหลังของคนงานไทยที่ตัดสินใจกลับไปทำงานในต่างประเทศอีกครั้ง ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเดียวกันกับผู้ศึกษา อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแนวทางการวิเคราะห์ต่อไป

๑
๓. ทัศนคติทางการเมืองของผู้นำสหภาพแรงงานไทย โดย บุญฤทธิ์ แสนพาน ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์จากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า กลุ่มลูกจ้างคนงาน เป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองอยู่เสมอ และเป็นส่วนหลักเสี่ยงมิได้ จึงได้ตั้งประเด็นปัญหาการศึกษาไว้ว่า กลุ่มคนเหล่านี้มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรบ้างต่อการเมืองการปกครอง เพราะความคิดเห็นนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือบทบาทของกลุ่มคนงานทางด้านการเมือง การปกครอง ในแง่ของ "ประชาธิปไตย" กับ "อำนาจนิยม" โดยได้ศึกษาจากกลุ่มผู้นำสหภาพแรงงานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ก) ผู้นำสหภาพแรงงานที่มีระดับอายุต่างกัน ไม่มีความแตกต่างทางด้านทัศนคติทางการเมือง

ข) ผู้นำสหภาพแรงงานที่มีระดับการศึกษาดำเนินทัศนคติทางการเมืองส่งเสริมอำนาจนิยมมากกว่าผู้นำสหภาพแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูง และผู้นำที่ระดับการศึกษาสูงจะ

¹ บุญฤทธิ์ แสนพาน. "ทัศนคติทางการเมืองของผู้นำสหภาพแรงงานไทย"

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2524.

มีทัศนคติส่งเสริมประชาธิปไตยมากกว่าและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปมีทัศนคติที่จัดอยู่ในระดับ เป็นประชาธิปไตย และผู้นำสหภาพแรงงานที่เคยเข้ารับการอบรมหลักสูตรทางการเมือง การปกครอง ก็ยังมีทัศนคติที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

ค) ผู้นำสหภาพแรงงานที่มีรายได้สูงจะมีทัศนคติส่งเสริมประชาธิปไตยมากกว่าผู้มีรายได้น้อย และส่งเสริมอำนาจนิยมน้อยกว่าผู้มีรายได้น้อยด้วย

ง) ผู้นำสหภาพแรงงานที่เป็นลูกจ้างใช้แรงงานหนักจะมีทัศนคติส่งเสริมอำนาจนิยมน้อยกว่าผู้ที่ทำงานใช้แรงงานเบา และส่งเสริมประชาธิปไตยน้อยกว่าด้วย และยังมีตำแหน่งการงานสูง เช่น ผู้บริหารหรือนักวิชาการยังมีทัศนคติส่งเสริมประชาธิปไตยมาก

แม้ว่าการศึกษาของ บุญฤทธิ์ จะจำกัดขอบเขตการศึกษาในระดับผู้นำสหภาพแรงงาน แต่ก็ถือว่าเป็นการวัดทัศนคติทางการเมืองของกลุ่มประชากรที่เป็นประเภทผู้ใช้แรงงาน เช่นเดียวกันกับกลุ่มคนงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง อันอาจนำมาประกอบการศึกษาเชิงเปรียบเทียบและเป็นแนวศึกษาวิเคราะห์ผลงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี

4. ความสำนึกทางการเมืองกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาวิเคราะห์กรณีเขตเทศบาลตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา¹ โดย ชวนะ ภวกานนท์ โดยศึกษาความสำนึกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกร ลูกจ้าง กรรมกร พ่อค้า นักธุรกิจ และข้าราชการท้องถิ่น ในชุมชนชนบท ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนต่าง ๆ เหล่านี้ ที่มีความสำนึกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มักจะเป็นกลุ่มผู้มีอายุน้อย มีการศึกษาและรายได้ระดับต่ำ และเป็นเพศชาย ซึ่งชวนะ ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ระบบการเมืองดูจะมีอิทธิพลอยู่

¹ ชวนะ ภวกานนท์. "ความสำนึกทางการเมืองกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาวิเคราะห์กรณีเขตเทศบาลตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2525.

ไม่น้อยกับความสำนึกของคุณคณและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ ระบบการเมืองนั้น เปิดกว้างพอและมีการตอบสนองอย่างเพียงพอ จนสร้างแรงจูงใจ ที่จะให้คุณคณเกิดความสำนึกที่จะ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นมา

นอกจากนี้แล้ว ในเรื่องของโอกาสที่จะก่อให้เกิดความสำนึกทางการเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะแต่ละคนอาจจะมีอุปสรรคที่ต่างกันไป เช่น มีปัญหาเรื่องปากท้อง ติดพันกับงานประจำจนไม่มีเวลา กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ เป็นต้น ซึ่งขณะ เห็นว่าการพิจารณาเรื่องของโอกาสดังกล่าว ต้องคำนึงถึงปัจจัยรอง ๆ ลงไป ว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านความสำนึกทางการเมืองของคุณคณที่ต่างระดับกันออกไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย